

Tekenen in de Tijd 120

7-13 november 2021

De aarde ligt er hier en daar bij alsof er met kapmessen op is ingehakt, suggereert Psalm 74. Wat vraagt dit van ons, vraagt Erik Borgman zich af. Niet zoeken naar technische oplossingen, maar er simpelweg naar streven het goede te doen, antwoordt hij – met Jezus en met Laudato si’.

De maand november staat in de kerk in het teken van de eindtijd. Met een dubbel accent. Steeds opnieuw horen wij dat wij uiteindelijk in Gods hand zijn en dat het God is die het eindoordeel over ons leven zal vellen. Enerzijds betekent dit dat we nergens bang voor hoeven zijn: ‘Als God voor ons is, wie zal dan tegen ons zijn?’ (Romeinen 8,31). Anderzijds meten de teksten die wij in deze tijd lezen breed uit dat het kwaad wel erg veel ruimte inneemt in onze wereld en dat niet goed valt in te zien hoe dat kan veranderen als God niet zelf ingrijpt. Zo zongen wij deze zondag tijdens de vespers Psalm 74:

In het hart van uw huis brulden uw tegenstanders,
zij zetten er hun zegetekens neer.
Zoals met kapmessen wordt ingehakt
op struikgewas en kreupelhout,
zo sloegen zij met bijl en breekijzer
al het snijwerk kort en klein (vers 4-6).

Het gaat hier in letterlijke zin over de tempel in Jeruzalem die door heidenen wordt ontwijd. Maar als ik ze in de mond neem, verwoorden deze zinnen de gevoelens die de huidige staat van de aarde bij mij oproept. De aarde is immers bedoeld als Gods heiligdom en kijk eens wat ermee is gebeurd en nog steeds gebeurt. Vernield, beschadigd – doodzonde!

De psalmist zegt: ‘Een gunstig teken zien wij niet, niet één profeet meer en geen van ons weet voor hoe lang’ (vers 9). Wie de reacties op de top over klimaatverandering in Glasgow volgt, die krijgt eerder het idee dat er vandaag de dag teveel profeten zijn. Maar of dat een gunstig teken is? Velen pretenderen precies te kunnen voorspellen wat er zal gebeuren als ..., en wat we daarom moeten doen. Het ligt er natuurlijk aan wat je als het doel beschouwt, maar als we de website en het twitter-account van de conferentie mogen geloven – <https://ukcop26.org/> en <https://twitter.com/COP26/status/1457256506504720385> – dan was de inzet van de conferentie mede om de wereld de mogelijkheid te bieden om samen te komen en zich te binden aan dringende klimaatmaatregelen. Dat samenkomen in het verlangen om dringende maatregelen ook inderdaad te nemen, is aardig gelukt. Het gesprek daarover is – anders dan veelvuldig wordt gesuggereerd – geen noodzakelijk blablablah. Sommige dilemma’s rond duurzaamheid zijn ingewikkeld en diepgaand overleg leidt niet per definitie af van effectieve actie. Het is er de voorwaarde voor. Niet serieus overleg, maar zomaar wat roepen en naar willekeur dreigen met strafmaatregelen wijst op wat tegenwoordig *greenwashing* heet.

Ik mocht op 7 november in de Rafaëlkerk de overweging uitspreken op de Sint-Martinusdag van de Utrechtse stadparochie. De evangelielezing was het verhaal dat wel wordt aangeduid als ‘het penninkje van de weduwe’: Jezus ziet een weduwe twee kleine muntjes in de offerkist voor het onderhoud van de tempel doen en zegt

dat zij er meer in heeft gedaan dan alle anderen: 'Want allen gooiden er iets in van hun overvloed, maar zij gooide er van haar armoede alles in wat ze had, heel haar levensonderhoud' (Marcus 12,43-44). In wat ik beschouw als de lijn van paus Franciscus in de encycliek *Laudato si'*, zei ik daarover onder meer:

Als we ons afvragen hoe wij de CO₂-uitstoot wereldwijd naar beneden kunnen krijgen, stelt het niets voor dat mensen eten dat over is en kleren die uit de mode zijn niet zomaar meer weggooien, uit eerbied voor de aarde en de mensen die eraan gewerkt hebben en daarin voor God die zowel die aarde als die mensen heeft geschapen en in stand houdt. Toch is dit uiteindelijk belangrijker dan alle beloften dat over dertig of veertig jaar de CO₂-uitstoot tot nul gereduceerd zal zijn, lijkt Jezus te zeggen. Omdat ze niet iets afstaan van hun overvloed dat ze makkelijk kunnen missen. Omdat zij niet de problemen snel willen oplossen en daarna zo snel mogelijk verder willen gaan met hun leven zoals zij gewend waren. Maar omdat ze zelf deel van de oplossing willen worden, bouwstenen in de tempel van God die wij geroepen zijn met ons leven op te bouwen: de aarde als loflied op Gods grootsheid.

De aarde als Gods tempel die erbij ligt alsof er met kapmessen op is ingehakt, kan alleen maar worden hersteld als wij niet alleen de bouwstenen willen leveren, maar de bouwstenen willen zijn.

Psalm 74 vindt dat het proces wel wat versneld mag worden: 'Hoe lang nog, God, zal de tegenstander U bespotten? Zal de vijand uw naam voor altijd beschimpen? Waarom houdt uw hand zich in bedwang? Hef uw machtige hand en sla toe' (vers 10-11). Of je Grete Thunberg hoort ... In de zondagsvespers van november klinkt na Psalm 74:

Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde;
de eerste hemel en de eerste aarde waren verdwenen
en de zee bestond niet meer.
Ik zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem,
vanuit God uit de hemel neerdalen,
gereed als een bruid die zich voor haar man heeft getooid (Openbaring 21,1-2).

In onze pogingen het goede te doen, die vaak weinig om het lijf hebben en doorgaans niet bepaald succesvol zijn, komt de stad van God waarop wij gericht zijn naar ons toe. 'Vergeet nooit elkaar goed te doen en elkaar te helpen, want dat zijn de offers die God welgevallig zijn', lazen we op 7 november ook nog in de vespers. Hoe beschadigd ook, de aarde blijft Gods tempel en onze daden blijven onze offergaven. En God blijft ze uit onze handen aannemen.

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus